

УДК 378.143

м. Миколаїв, Україна

ЗУБЕНКО Т.В.

МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ

У статті здійснено спробу змодельювати сучасну підготовку майбутніх учителів до реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи.

***Ключові слова:** комунікативний підхід, іншомовне комунікативне середовище, організаційно-педагогічні умови, професійна підготовка.*

У проекті Державного стандарту та у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти зазначено, що вся система шкільної освіти у галузі іноземних мов має виробляти в учнів уміння іншомовного спілкування, що сприятиме інтеграції українського суспільства до світової спільноти. У зв'язку з цим гостро стоїть проблема підготовки фахівця в цій галузі.

Упродовж останніх років в Україні та за її межами з'явилися дослідження, у яких розкриваються різні аспекти вказаної проблеми. Особливий інтерес для нашого дослідження становлять роботи тих авторів, які вивчають проблеми професійної підготовки вчителя початкової школи з правом викладання іноземної мови: формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи (О.Б. Бігич), професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови у початкових класах (Т.В. Бабенко, І.Н. Верещагіна, Г.В. Рогова, С.В. Роман), лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи (В.Г. Редько); особливості початкового етапу в навчанні іноземної мови (В.М. Плахотник), методи інтенсивного навчання іноземних мов (Н.К. Скляренко).

Як свідчать дані вивчення стану викладання іноземної мови у початковій школі, учителі іноземної мови мають нагальну потребу в поліпшенні своїх знань з таких питань, як сучасний урок іноземної мови у початковій школі, інноваційні техноло-

гії у викладанні іноземної мови у початковій школі, навчання іноземної мови за комунікативною методикою. Враховуючи важливість іноземної мови для України, необхідно, щоб учителі іноземної мови початкових класів були добре підготовленими до діяльності на уроці, щоб змогли сприяти її опануванню учнями. Проте, ці завдання можуть виконати лише професійно підготовлені вчителі, які самі вивчали іноземну мову за новими сучасними технологіями.

За таких умов виникає гостра потреба в розробці такої моделі підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи, яка б забезпечувала підвищення рівня методологічної підготовки студентів до реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи на сучасному етапі.

Професійна підготовка майбутнього вчителя до реалізації названого вище підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи – це складний керований процес. Всі чинники, які впливають на цей процес ми розглядаємо як умови професійного становлення майбутнього фахівця. Для нас важливо не тільки обґрунтувати ряд практичних заходів, що усували б причини непідготовленості студентів до вищевказаної діяльності, але й експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов, що позитивно впливають на формування готовності студентів до практичного впровадження в навчальний процес комунікативно орієнтованого навчання, простежити динаміку рівня цього складного особистісного утворення. До таких умов ми віднесли: 1) комунікативне спрямування змісту професійно орієнтованих дисциплін; 2) інтегрування професійно-педагогічних знань, умінь і навичок студентів з теорії і практики реалізації комунікативного підходу; 3) комунікативне спрямування педагогічної практики майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи; 4) створення іншомовного комунікативного середовища.

Нами було зроблено припущення, що цілеспрямована робота над реалізацією організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутнього вчителя до впровадження комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи дасть студентам підґрунтя для розуміння необхідності та актуальності впровадження в навчальний процес

технологій комунікативно орієнтованого навчання; сформує в них позитивну мотивацію, в тому числі задоволення власним соціальним статусом; збагатить теоретичні курси професійно-орієнтованих дисциплін у вищому навчальному закладі практично значущими професійними знаннями з комунікативно орієнтованого навчання.

У зв'язку з цим виникла потреба в розробці моделі реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя до впровадження комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи, яка забезпечувала б підвищення рівня готовності студентів до вищевказаної діяльності на сучасному етапі. Зазначимо, що модель – це «речова, знакова, або уявна система, що відтворює принципи внутрішньої організації та функціонування, а також певні властивості, ознаки чи характеристики об'єкта дослідження, безпосереднє вивчення якого неможливе, ускладнене або недоцільне» [5, с.66]. Під моделлю реалізації організаційно-педагогічних умов ми розуміємо інтегративний комплекс взаємопов'язаних елементів педагогічного процесу, де інтегруються її основні складники: організаційно-педагогічні умови, зміст підготовки та її організаційні форми, готовність майбутнього вчителя до фахової діяльності як результат реалізації запропонованих умов.

Модель реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя до вищевказаної діяльності створена нами на основі відбиття суттєвих характеристик і внутрішньої побудови професійної діяльності вчителя загальноосвітньої школи I ступеня (рис. 1). Вона включає такі структурні елементи: організаційно-педагогічні умови, зміст підготовки та її організаційні форми, готовність майбутнього вчителя до фахової діяльності як результат упровадження запропонованих умов.

Важливим компонентом моделі є зміст підготовки. Серед основних напрямків його удосконалення О.Я. Савченко виділяє корекцію навчальних планів і програм, створення нових підручників, навчальних посібників, удосконалення педагогічної практики, науково-дослідницької та позааудиторної роботи з метою розвитку у студентів професійно-педагогічно спрямованих якостей; оволодіння ними психолого-педагогічними та методичними знаннями; формування у студентів гностичних, проектувальних, комунікативних, організаторських, координа-

ційних умінь, необхідних для виконання функцій викладача початкової школи [4].

У нашому дослідженні розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення навчальних програм професійно орієнтованих дисциплін, педагогічної практики, організаційних форм позааудиторної діяльності, створено навчально-методичний посібник «Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи» та його інтерактивний мультимедійний електронний варіант, розміщений у мережі Інтернет [2], який може бути використаний у процесі контролю над самостійною роботою студентів як під час аудиторних занять, так і за дистанційною формою навчання. Розглянемо зміст підготовки майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи до реалізації комунікативного підходу детальніше.

Умова комунікативного спрямування змісту професійно орієнтованих дисциплін передбачає: інтеграцію психолого-педагогічних, лінгвістичних дисциплін і методики викладання іноземної мови у початковій школі; наповнення змісту цих дисциплін теоретичними положеннями комунікативного підходу і практичним упровадженням у навчальний процес вищих навчальних закладів, що закладе основи наукових студентських досліджень у галузі комунікативно орієнтованих технологій навчання (реферати, курсові, дипломні, магістерські роботи); сприяння розвитку комунікативних навичок і вмінь студентів.

Упровадження спецкурсу «Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи» дає змогу інтегрувати та узагальнити отримані студентами за попередні роки знання, вміння й навички з проблеми комунікативно орієнтованого навчання та збагатити зміст професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи комунікативно орієнтованими концепціями, моделями, технологіями, методами й прийомами розвитку іншомовної комунікативної компетенції молодшого школяра і вчителя під час навчального процесу в школі. Навчально-методичний посібник «Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи» та його інтерактивний мультимедійний електронний варіант, розміщений у мережі Інтернет, дає змогу студентам самостійно оволодівати теоретичними знаннями, вміннями та навичками з реалізації комунікативного підходу як в аудиторіях вищого навчального закладу, так і за дистанційною формою навчання, але при цьому перебуваючи під постійним контролем

з боку викладача. Організація педагогічного тренінгу під час запровадження спецкурсу дозволяє майбутньому вчителю оволодіти навичками конструювання комунікативно орієнтованих уроків іноземної мови у початкових класах.

Комунікативно орієнтована педагогічна практика передбачає формування у майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи уміння проводити комунікативно орієнтовані уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності. Вона має бути спрямована на розвиток комунікативних умінь і навичок як студента, так і молодшого школяра. Під час педагогічної практики студенти набувають досвіду індивідуальної роботи з молодшим школярем з формування в нього іншомовної комунікативної компетенції; розробляють і проводять комунікативно орієнтовані індивідуальні та групові позакласні заходи; знайомляться з досвідом роботи вчителів, які використовують комунікативно-орієнтовані технології навчання; здобувають навички самостійної комунікативної професійної діяльності.

Створення іншомовного комунікативного середовища передбачає організацію систематичного іншомовного спілкування в підсистемах «студент-викладач», «студент-студент», «викладач-викладач», «студент-учитель», «студент-учень»; взаємодію з носіями іноземної мови у типових сферах діяльності та комунікативних ситуаціях, спрямованих на міжкультурну комунікацію; організацію колективної комунікативної діяльності студентів у навчальному і позанавчальному процесах на фоні створення ситуацій успіху; організацію фахової підготовки студентів у єдності аудиторних і позааудиторних форм з орієнтацією на активну самостійну мовленнєву діяльність студентів з іноземної мови.

Втім, для того, щоб задовольнити сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців потрібно певним чином вибирати не тільки зміст, а й форми навчання. Однією з основних тенденцій щодо зміни форм навчання, на думку вчених, є перехід до системи організації, підтримки та стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів, створення умов для творчості, дискусій [1; 4]. Одним з ключових моментів, який потрібно враховувати також при виборі форм, є необхідність забезпечення мотивації навчання, що, як і розвиток

мислення, потребує врахування психологічних особливостей студентів. Організаційними формами підготовки майбутнього вчителя до реалізації комунікативного підходу є інтерактивні та проблемні лекції, лекція-провокація, лекція-діалог, семінар-диспут, семінар-бесіда, лабораторне заняття, тренінг, комунікативно орієнтована педагогічна практика, спецкурс «Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи». Участь у таких позааудиторних формах діяльності як наукові гуртки, фестивалі, конкурси, міжнародні конференції, Інтернет-конференції, міжнародні молодіжні організації, центр міжкультурних комунікацій дозволить студентам здійснювати активну мовленнєву діяльність з іноземної мови, збагатить кожного учасника навчально-виховного процесу досвідом суб'єкт-суб'єктних відносин і міжкультурної комунікації; сприятиме формуванню і розвитку особистісних (емпатія, толерантність, повага до особистості) та професійних (організаторські, мобілізаційні та комунікативні) якостей [3].

Таким чином, запропонована модель реалізації організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя до впровадження комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи дає уяву про багатогранність досліджуваного процесу, місце кожного компонента в системі сучасної підготовки. Проте реалізація моделі потребує і осмислення послідовності дій із впровадженням окремих компонентів, що вимагає надалі опису технології підготовки майбутніх учителів до реалізації комунікативного підходу в навчанні іноземної мови учнів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завалевський Ю.І. Науково-методичні засади підготовки вчителя початкових класів як конкурентоспроможного фахівця / Юрій Завалевський // Початкова школа: Науково-методичний журнал. –2008. – № 7. – С. 5-6.
2. Зубенко Т.В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи [Електронний ресурс]: навч.-метод. посібник – Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2006. – 120 с. – Режим доступу: <http://dlearning.in.ua/ku/uch1/>.
3. Пехота О.М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: Монографія. / О.М. Пехота, А.М. Старева. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2005. – 272 с.

4. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Олександра Савченко // Початкова школа: Науково-методичний журнал. – 2001. – № 7. – С. 1-4.
5. Українська радянська енциклопедія. – Т.7. – 2-е вид. – К., 1982. – 526 с. – С. 66.

ЗУБЕНКО Т.В.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К РЕАЛИЗАЦИИ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА

В статье сделана попытка смоделировать современную подготовку будущих учителей к реализации коммуникативного подхода в обучении иностранному языку учащихся начальной школы.

Ключевые слова: коммуникативный подход, иноязычная коммуникативная среда, организационно-педагогические условия, профессиональная подготовка.

ZUBENKO T.V.

MODELING OF PROSPECTIVE FOREIGN PRIMARY TEACHER'S TRAINING FOR THE REALIZATION OF THE COMMUNICATIVE APPROACH

This article is an attempt to make a model of the future teachers' modern training to the realization of the communicative approach in teaching foreign languages at primary classes.

Key words: communicative approach, foreign speaking communicative environment, organizational and pedagogical conditions, professional training.